

Strasbourg, 13.3.2018
COM(2018) 130 final

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE NING
EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE**

Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamise järelevalve

{SWD(2018) 67 final}

1. Sissejuhatus

9. septembril 2015 peetud kõnes **olukorrast Euroopa Liidus** tegi president Juncker ettepaneku luua Euroopa sotsiaalõiguste samm, ¹ mille puhul võetaks arvesse Euroopa ühiskonna ja töökeskkonna muutuvaid olusid.

Pärast 2016. aastal toimunud laiapõhjalist avalikku arutelu, mis hõlmas kodanikke, sotsiaalpartnereid, kodanikuühiskonda, liikmesriike ja ELi institutsioone, ² kuulutasid Euroopa Parlament, nõukogu ja komisjon Euroopa sotsiaalõiguste samba ühiselt välja 17. novembril 2017 **Göteborgis sotsiaalvaldkonna tippkohtumisel**, kus käsitleti õiglase tööhõive ja majanduskasvuga seotud küsimusi ³.

Euroopa sotsiaalõiguste samm on kavandatud **teenäitajaks Euroopa Liidus paremate elu- ja töötingimuste poole ühtlustumise uuendatud protsessis**. Selles sätestatakse kaksikümmend olulist põhimõtet ja õigust sellistes valdkondades nagu võrdsed võimalused ja juurdepääs tööturule, õiglased töötingimused ning sotsiaalkaitse ja sotsiaalne kaasatus.

Euroopa Ülemkogu kohtumisel 14. detsembril 2017 avaldati toetust tippkohtumiste järeldestele ja rõhutati, et **Euroopa sotsiaalõiguste sammast tuleks rakendada nii liidu kui ka liikmesriikide tasandil**, võttes nõuetekohaselt arvesse nende vastavat pädevust. Lisaks kutsus Euroopa Ülemkogu komisjoni üles teostama asjakohast järelevalvet ⁴. Käesolev teatis on vastus sellele ettepanekule, lisaks kirjeldatakse teatises edasisi kavandatud samme.

¹ https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_et.

² 8. märtsil 2016 esitas komisjon esimese ülevaate Euroopa sotsiaalõiguste samba teemal ning algatas avaliku arutelu. Komisjon sai rohkem kui 16 500 vastust ja peaaegu 200 seisukohavõttu. Arutelu lõppes 23. jaanuaril 2017 toimunud kokkuvõtva konverentsiga „Üheskoos edasi“. Arutelu raames võttis Euroopa Parlament 19. jaanuaril 2017 vastu sotsiaalõiguste sammast käsitleva resolutsiooni (2016/2095(INI)). Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis arvamuse vastu 25. jaanuaril 2017 (SOC/542-01902-00-01-ac) ja Regioonide Komitee võttis oma arvamuse vastu 11. oktoobril 2016 (CDR 2868/2016).

³ <http://www.socialsummit17.se/>.

⁴ Euroopa Ülemkogu 14. detsembri 2017. aasta kohtumisel rõhutati järgmist: „Sotsiaalvaldkonna tippkohtumisel Göteborgis tuletati meelde vajadust seada kõigil tasanditel, sealhulgas sotsiaalpartnerite tehtavate ühiste jõupingutuste läbi tähelepanu keskmesse inimesed ning arendada ühise pühendumuse ja olemasolevate oskuste varal edasi liidu sotsiaalset mõõdet. Esimesed sammud selleks peaksid olema järgmised: rakendada Euroopa sotsiaalõiguste sammast liidu ja liikmesriikide tasandil, võttes nõuetekohaselt arvesse nende vastavaid pädevusi; komisjonil palutakse esitada ettepanek asjakohaseks järelevalveks (...)“.

2. Euroopa sotsiaalõiguste samba edendamine

Euroopa sotsiaalõiguste samba loomine on osa laiemast arutelust **Euroopa tuleviku** üle, mille komisjon käivitas 1. märtsil 2017 avaldatud valge raamatuga⁵. Nii valges raamatus kui ka Euroopa Komisjoni aruteludokumentides Euroopa sotsiaalse mõõtmise⁶ ja üleilmastumise ohjamise⁷ kohta otsitakse vastust kesksele küsimusele, kuidas tugevdada ja ajakohastada Euroopa sotsiaalmudelit, võttes arvesse olulisi muutusi, mida põhjustavad uus tehnoloogia, üleilmastumine ja elanikkonna vananemine.

Rooma tippkohtumisel, millega tähistati ELi 60. aastapäeva, kinnitasid ELi juhid oma jätkuvat pühendumust seista sotsiaalse Euroopa eest⁸. Selles ulatuslikus arutelus on Euroopa sotsiaalõiguste sammas ühtaegu oluline **teetähis** sotsiaalse Euroopa ülesehitamisel ja kindlustamisel ning võrdluspunkt 2019. aasta mais **Sibius** toimuva ELi juhtide kohtumise jaoks, et teha järeldusi ELi tuleviku kohta enne järgmisi Euroopa Parlamendi valimisi.

Euroopa sotsiaalõiguste samba loomist on alati käsitatud kui **ühist poliitilist pühendumust ja vastutust**. ELi institutsioonidel, liikmesriikidel, avaliku sektori asutustel, sotsiaalpartneritel ja mitmesuguse tasandi kodanikuühiskonna organisatsioonidel on igal ajal vastavalt oma pädevusele väga oluline roll.

Komisjon on ELi tasandil täielikult pühendunud **Euroopa sotsiaalõiguste samba prioriteetide integreerimisele kõikidesse ELi poliitikavaldkondadesse**. Komisjon on juba alustanud olemasolevate vahendite kasutamist ja menetluste kohaldamist sel eesmärgil ning samuti esitanud ettepaneku käivitada ELi pädevuse raames mitu sihtotstarbelist algatust, millest mõned on ELi kaasseadusandjatel veel vastu võtmata.

Komisjon on võtnud endale ka kohustuse toetada **liikmesriike, sotsiaalpartnereid ja kodanikuühiskonna organisatsioone Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisel** riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil. Komisjoni talituste töödokumendis, mis avaldatakse koos käesoleva teatisega, antakse ülevaade õigusraamistikust, riikide ja ELi tasandi ülesannetest ning Euroopa sotsiaalõiguste samba iga põhimõtte osas juba võetud meetmetest⁹.

Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamise järelevalve on oluline, et tagada käegakatsutavaid edusamme kohapeal. Käesolevas teatises esitab komisjon ettepaneku, et lisaks ELi tasandil juba käivitatud ja veel kavandatud algatustele tuleks **poliitika koordineerimise Euroopa**

⁵ COM(2017) 2025.

⁶ COM(2017) 206.

⁷ COM(2017) 240.

⁸ 25. märtsil 2017 teatasid ELi juhid Rooma deklaratsioonis: „Praegusel muutuste ajal ning olles teadlik oma kodanike muredest, pühendume Rooma tegevuskavale ja lubame teha tööd järgmiste eesmärkide saavutamise nimel. ... Sotsiaalne Euroopa on: liit, mis jätkusuutlikule majanduskasvule tuginedes edendab majanduslikku ja sotsiaalset arengut ning ühtekuuluvust ja lähenemist, austades samal ajal siseturu terviklikkust; liit, mis võtab arvesse siseriiklike süsteemide mitmekesisust ja sotsiaalpartnerite tähtsat rolli; liit, mis edendab soolist võrdsuslikkust ning õigusi ja võrdseid võimalusi kõigile; liit, mis võitleb töötuse, diskrimineerimise, sotsiaalse tõrjutuse ja vaesuse vastu; liit, kus noored saavad parima hariduse ja koolituse ning võivad õppida ja leida tööd kogu kontinendil; liit, mis hoiab alal meie kultuuripärandit ja edendab kultuurilist mitmekesisust.“

⁹ SWD (2018) 67.

poolaasta raames tugevdada järelevalvet Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamise üle. Sel eesmärgil tuleks:

- ▶ võetud meetmete ja tehtud edusammude analüüsimisel lähtuda Euroopa sotsiaalõiguste samba prioriteetidest;
- ▶ anda tehnilist abi, toetada eesmärkide seadmist ning edendada heade tavade vahetamist liikmesriikide ja sidusrühmade vahel;
- ▶ toetada paremuse poole ühtlustamise protsessi, kontrollides uue sotsiaalnäitajate tulemustabeli andmete põhjal tööhõive- ja sotsiaalvaldkonna toimimist.

3. Sotsiaalõiguste samba rakendamine ELi tasandil

Alates praeguse komisjoni ametiaja algusest 2014. aastal, on sotsiaalvaldkonna prioriteedid olnud tema tegevuskava keskmes. Paljude komisjoni poolt viimastel aastatel käivitatud tööhõive ja sotsiaalvaldkonna algatuste puhul on lähtutud Euroopa sotsiaalõiguste samba sisust ja eesmärkidest, näiteks võib tuua eelkõige järgmised algatused¹⁰:

- ▶ **sotsiaaldialoogi uue alguse** edendamine, mis peegeldab komisjoni valmisolekut teha tihedat koostööd kõigi tasandite sotsiaalpartneritega;
- ▶ ettepanek võtta vastu **Euroopa juurdepääsetavuse akt**, mille eesmärk on parandada siseturu toimimist, kõrvaldades ligipääsetavate toodete ja teenuste suhtes loodud tõkked, mis tulenevad lahknevatest õigusaktidest, lihtsustada äriühingute tegevust ning parandada puudega inimeste ja eakate olukorda ELis;
- ▶ ettepanek võtta vastu direktiiv, **millega parandatakse töötingimuste läbipaistvust ja prognoositavust**, et täiustada töötajate teavitamist nende õigustest ning kehtestada samas uued miinimumnõuded töötingimuste parandamiseks;
- ▶ ettepanek vaadata läbi **töötajate lähetamise direktiiv**, millega kinnistatakse samal töökohal võrdse töö eest võrdse tasu saamise põhimõte, luues seeläbi võrdsed võimalused ja vältides ebaausat konkurentsi siseturul;
- ▶ ettepanek võtta vastu uus, **sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimist** ajakohastav õigusakt, et töötajad, kes kasutavad vaba liikumise õigust, ei jääks ilma oma sotsiaalkindlustusõigustest;
- ▶ ettepanek võtta olemasoleva õigusraamistiku ajakohastamiseks vastu direktiiv, milles käsitletakse **hooldajate töö- ja eraelu tasakaalustamist** ning millega seatakse sisse isa- ja hoolduspuhkus, tugevdatakse vanemapuhkuse sätteid ja laiendatakse õigust taotleda paindlikku töökorraldust;
- ▶ 2017.–2019. aasta tegevuskava **soolise palgalõhe** vähendamiseks, mis sisaldab meetmeid palgalõhe algpõhjuste kõrvaldamiseks; mitmesuguste **töötervishoiu ja -ohutuse valdkonna** õigusaktide läbivaatamine, et ajakohastada ja täiendada sätteid, mis kaitsevad töötajaid tööga seotud terviseriskide, sealhulgas kokkupuutest kantserogeenidega tekkivate terviseriskide eest;

10

https://ec.europa.eu/commission/sites/betapolitical/files/social_dimension_of_europe_overview_of_initiatives_en.pdf.

- ▶ mitmesugused meetmed, et tagada õigeaegne juurdepääs kvaliteetsetele, taskukohastele ja ennetavatele **tervishoiuteenustele**, sealhulgas Euroopa võrdlusvõrgustikud, mis alates eelmise aasta novembrist võimaldavad harvikaigusi põdevatele inimestele juurdepääsu diagnoosile ja ravile kogu ELis;
- ▶ **noortegarantii** rakendamise tugevdamine, et aidata noored inimesed kiiresti tööturule, haridus- või koolitussüsteemi;
- ▶ ulatuslike algatuste käivitamine **uute oskuste tegevuskava** raames, mille eesmärk on anda rohkematele inimestele paremad oskused;
- ▶ mitmesugused algatused, et edendada juurdepääsu kvaliteetsele ja kaasavale haridusele, koolitusele ja elukestvale õppele, mis on osa liikumisest **Euroopa kõrgharidusruumi** suunas;
- ▶ **hariduse ja koolituse** valdkonnas on komisjonil ambitsioonikad eesmärgid vähendada kesiste tulemustega õpilaste ja varakult haridussüsteemist lahkujate osakaalu ning komisjon kaalub uute eesmärkide püstitamist seoses digipädevuste ja ettevõtlusega¹¹.

Tööhõive- ja sotsiaalvaldkonnas on alates 2014. aasta novembrist esitatud 22 seadusandliku akti ettepanekut, neist 10 on vastu võetud ja 12 ootavad veel heaks kiitmist nõukogus ja/või Euroopa Parlamendis. Nagu selgitatud Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni ühises deklaratsioonis, on lähikuude prioriteet võtta vastu menetluses olevad **seadusandlikud ettepanekud** ning keskenduda **uute algatuste elluviimisele ja rakendamisele** kohapeal.

Lisaks võtab komisjon sotsiaalseid prioriteete arvesse kõikide valdkondade puhul, tunnistades täielikult kõigi oma tegevuste sotsiaalset mõõdet. See hõlmab järgmist:

- ▶ seoses poliitika koordineerimise **Euroopa poolaastaga** pöörab komisjon suuremat tähelepanu sotsiaalsetele prioriteetidele ning seab need majanduse juhtimise iga-aastases tsükliks samale tasemele majanduslike eesmärkidega. Käesoleva aasta tsükli raames võeti esimest korda arvesse Euroopa sotsiaalõiguste samba prioriteete¹²;
- ▶ **ühtekuuluvuspoliitika** raames toetatakse Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondidest ulatuslikult sotsiaalseid prioriteete sellistes valdkondades nagu juurdepääs tööturule, sotsiaalne kaasatus ja haridus. Muude **rahastamisprogrammide ja -vahendite** kaudu nagu Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fond ja Euroopa abifond enim puudustkannatavate isikute jaoks toetatakse inimesi, keda on mõjutanud ettevõtete ümberkorraldamine või kes on suure materiaalse puuduse ohus;
- ▶ **Euroopa investeerimiskava** (nn Junckeri kava): sotsiaalse infrastruktuuri loomist ja seadmete soetamist ning strateegilisi investeringuid sotsiaallettevõtetesse toetatakse rahaliselt Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondist (EFSI)¹³;

¹¹ COM (2017) 673 final.

¹² Vt 2018. aasta majanduskasvu analüüs (COM(2017) 690 final) ja teatis struktuurireformide elluviimisel ning makromajandusliku tasakaalustamatuse ennetamisel ja korrigeerimisel tehtud edusammude hindamise kohta (COM(2018) 120).

¹³ Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond on selliseid projekte juba toetanud ning eeldatav investeeringute koguväärtus ületab 10,5 miljardit eurot. EFSI taristu- ja innovatsioonikomponendi raames rahastatud 18 sotsiaalse infrastruktuuriga seotud projekti kaudu loodetakse kaasata 6 miljardi euro eest investeeringuid. See hõlmab koolide ja ülikoolide, polikliinikute ja haiglate ning kogukondlike taskukohase hinnaga sotsiaalmajutuse projektidega seotud hoonete ehitamist, laiendamist või renoveerimist. EFSI väikeste ja keskmise suurusega

- ▶ **energialiidu** raames on komisjoni esitatud pakettis „Puhas energia kõigile eurooplastele“ seatud kesksele kohale tarbija ning paketi eesmärk on tõhustada jõupingutusi tagamaks, et puhtale energeetikale üleminek on sotsiaalselt õiglane ja mitte keegi ei jää teistest maha. Lisaks on pakettis esitatud uus lähenemisviis haavatavate tarbijate kaitsmiseks, mis hõlmab liikmesriikide aitamist tarbijate energiakulude vähendamisel energiatõhusate investeeringute toetamise kaudu. Pakett andis ka tõuke Euroopa kütteostuvõimetuse vaatluskeskuse loomiseks;
- ▶ **digitaalse ühtse turu** raames seadis komisjon 2025. aastaks ühenduvuseesmärgid, et aidata teha suure läbilaskevõimega lairibaühendus kättesaadavaks kogu ühiskonnale, pöörates erilist tähelepanu nii mahajäänud piirkondadele, nagu maapiirkonnad ja äärealad, kui ka digioskuste arendamisele. WiFi4EU algatuse raames on kavas edendada avalikes kohtades tasuta WiFi-ühenduse pakkumist elanikele ja külastajatele.
Lisaks sisaldab kavandatav Euroopa elektroonilise side seadustik sätteid, mis tagavad elektroonilise side (sh lairibaühenduse) kui universaalteenuse hinna taskukohasuse;
- ▶ **transpordipoliitika** valdkonnas sisaldab tööjõu liikuvuse pakett „Liikuvus Euroopas“ mitut ulatuslikku algatust, mille eesmärk on tagada muu hulgas korralikud töötingimused. Lisaks vaadatakse praegu ELis läbi reisijate õigusi käsitlevaid õigusakte, et tagada piiratud liikumisvõimega inimestele teiste reisijatega võrdne juurdepääs rongitranspordile;
- ▶ komisjon tegi ettepaneku vaadata läbi **joogivee kvaliteeti** käsitlev direktiiv, et parandada kõigi inimeste ning eelkõige haavatavate ja tõrjutud rühmade juurdepääsu joogiveele;
- ▶ **maksudega seotud tegevuskavast** lähtudes on komisjon esitanud mitu algatust, mille eesmärk on taastada ELi maksusüsteemi õiglus ning tagada, et kõik ettevõtjad maksaksid õiglase osa maksudest seal, kus kasum tekib¹⁴;
- ▶ **kaubanduspoliitika** kaudu edendab EL rahvusvahelisel tasandil kokkulepitud põhilisi töövaldkonna õigusi nagu ühinemisvabadus, kollektiivlääbirääkimiste õigus, õigus mittediskrimineerimisele töö, laste töö ja sunniviisilise töö keelustamine, töökontrolli õigus, õigus töötervishoiule ja tööohutusele, inimväärsele tööle ja töötingimustele. Jätkusuutlikkuse mõjuhinnangus, mis koostatakse kõigi kaubanduslepingute kohta, käsitletakse majanduslike tegurite, inimõiguste ja keskkonnamõju kõrval olulise teemana ka sotsiaalvaldkonda;
- ▶ uus **Euroopa solidaarsuskorpus** võimaldab noortel, eelkõige just vähemkindlustatud noortel, osaleda solidaarsustegevuses ja aidata täita ühiskonna vajadusi kõikjal Euroopas. Selline tegevus võimaldab noortel arendada oma pädevusi ja oskusi;

ettevõtjate komponendi raames loodetakse sotsiaalsektorisse kaasata 4,5 miljardi euro eest investeeringuid. Hiljuti kahekordistas EFSI Euroopa tööhõive ja sotsiaalse innovatsiooni programmi võimalusi mikrorahastamise ja sotsiaalse ettevõtluse toetamisel;

¹⁴ Asjakohaste näidetena võiks nimetada maksustamise vältimise vastast direktiivi, maksustamisotsuseid ja siirdehindade eelkokkuleppeid puudutava teabe automaatset liikmesriikidevahelist vahetust käsitlevat direktiivi, rahvusvaheliste ettevõtete riigipõhist aruandlust käsitlevat direktiivi ja ettepanekut võtta taas kasutusele äriühingu tulumaksu ühtne konsolideeritud maksubaas.

- ▶ seoses majandusliku kohandamisprogrammi algatustega on alates Kreeka juhtumist 2015. aastal välja kujunenud tava, et algatuste kohta tuleb esitada **sotsiaalmõju hinnang**.

Euroopa sotsiaaloiguste samba eesmärk on lähenemine paremate sotsiaal-majanduslike tulemuste, sotsiaalse toimetulekuvõime ja õigluse saavutamiseks. See on ka oluline osa jõupingutusest, et tugevdada **majandus- ja rahaliitu** ning viia selle loomine lõpule, nagu on osutatud 2015. aasta juunis avaldatud viie juhi aruandes¹⁵ ja sellele järgnenud komisjoni ettepanekutes¹⁶.

Joonisel 1 on antud ülevaade mitmesugustest komisjoni algatustest, mille raames on **sotsiaalvaldkonna prioriteete arvesse võetud ka muude poliitikavaldkondade puhul**.

Joonis 1. Praeguse komisjoni peamised algatused tööhõive ja sotsiaalvaldkonnas

Selles kontekstis on sotsiaaloiguste samba loomine olnud **oluline liikumapanev jõud ELi õigusaktide ajakohastamiseks ja vajaduse korral ka nende täiendamiseks**. Lisaks seni tehtule esitab komisjon koos tänase teatisega veel ühe algatuste paketi, nagu on selgitatud tekstikastis 1.

¹⁵ https://ec.europa.eu/commission/publications/five-presidents-report-completing-europes-economic-and-monetary-union_en.

¹⁶ Komisjon esitas 6. detsembril 2017 teatise „Edasised sammud Euroopa majandus- ja rahaliidu loomise lõpuleviimiseks: tegevuskava“ (COM (2017) 821).

Tekstikast 1. 13. märtsil 2018 esitatud uus sotsiaalse õigluse pakett

Käesolevale teatisele on lisatud uus **sotsiaalse õigluse pakett**, mille komisjon võttis vastu 13. märtsil 2018.

Esiteks teeb komisjon ettepaneku **luua Euroopa Tööjõuamet**. Selle ettepanekuga täiendatakse varasemaid algatusi, mille eesmärk on olnud parandada töötajate lähetamise eeskirju ja sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimist. Vaba liikumine on siseturu üks kõige hinnatuid vabadusi, millest saavad kasu nii üksikisikud, majandus kui ka ühiskond tervikuna. ELis kehtib praegu suur hulk õigusakte, millega tagatakse õiglane liikuvus, kuid on oluline, et neid õigusakte kohapeal ka tulemuslikult kohaldataks. Seega on tööjõuameti lisaväärtus seotud järgmiste ülesannetega:

- a) hõlbustada üksikisikute ja tööandjate juurdepääsu teabele nende õigustest ja kohustustest ning asjaomastele teenustele;
- b) toetada liikmesriikide koostööd liidu asjaomaste õigusaktide piiriülese jõustamise, sealhulgas ühiste kontrollide hõlbustamiseks;
- c) olla vahendajaks riiklike ametiasutuste piiriüleste vaidluste või tööturuhäirete korral ja hõlbustada lahenduste leidmist.

Selleks et toetada tööjõuameti asutamise ettevalmistamist on komisjonil kavas luua nõuanderühm, et koondada kokku võtmetähtsusega sidusrühmad.

Teiseks teeb komisjon ettepaneku võtta vastu **nõukogu soovitus, milles käsitletakse töötajate ja füüsilisest isikust ettevõtjate juurdepääsu sotsiaalkaitsele**. Ettepanek toetub ELi sotsiaalpartneritega toimunud konsultatsioonidele ning selles kutsutakse liikmesriike üles tagama, et kõik, kes töötavad, saavad sotsiaalkaitseesse panustada ja neile tagatakse piisav juurdepääs sotsiaalkaitseväljunditele nagu töötus- või haigushüvitised. Tänapäeval töötab ligikaudu 60 % inimestest täistööajaga tähtajatu lepingu alusel. Samas töötab üha suurem osa elanikest muud liiki lepingute alusel, sealhulgas osalise tööajaga või ajutise lepinguga, või on nad füüsilisest isikust ettevõtjad. See suundumus võib tekitada ebavõrdsust ja sotsiaalseid riske, kui neil töötajatel puudub piisav juurdepääs sotsiaalkaitsele. Komisjon uuris võimalust esitada selle probleemi lahendamiseks direktiivi ettepanek, kuid võttes arvesse erinevaid olukordi ja õiguslikku raamistikku meetmete võtmiseks ELi tasandil, leiab ta, et asjakohane vahend arengu suunamiseks riiklikul tasandil, võrdsete võimaluste tagamiseks ja ülespoole suunatud lähenemise toetamiseks on nõukogu soovitus.

Komisjon arendab välja ka **Euroopa sotsiaalkindlustusnumbrit**, mis on digitaalne tunnus ning mille eesmärk on tagada kehtivate süsteemide koostalitlusvõime. Miljonid turistid ja isikud, kes reisivad, elavad ja töötavad mõnes muus ELi liikmesriigis, saaksid seeläbi hõlpsasti tõendada, et nad on oma koduriigis sotsiaalkindlustussüsteemiga hõlmatud. Nad saaksid kiiremini ja lihtsamalt juurdepääsu soodustustele, millele neil on õigus, ning võiksid samas olla kindlad, et nende isikuandmed on täielikult kaitstud. Digitaalne sotsiaalkindlustusnumber lihtsustaks õiguste piiriülest ülekantavust, võimaldaks tuvastada ja kontrollida reaalses isiku sotsiaalkindlustuse seisu ning vähendaks vigade ja pettuste ohtu, mis tuleneb paberdokumentide kasutamisest. See lihtsustaks kõigi tasandite haldusasutuste tööd. Osutatud algatus on osa komisjoni 2018. aasta tööprogrammist. Kooskõlas parema õigusloome põhimõtetega on komisjonil kavas teha koostööd liikmesriikide ja sidusrühmadega ning pöörduda aasta jooksul selle algatuse juurde tagasi.

Sotsiaalõiguste samba edasiseks rakendamiseks ELi tasandil kasutab komisjon ka edaspidi igakülselt kõiki olemasolevaid vahendeid. Nende vahendite kasutamine sõltub poliitikavaldkonnast ja sotsiaalõiguste samba põhimõtetest ning pädevustest ja pädevuste ulatusest ELi tasandil. Vahendid hõlmavad olemasolevate õigusaktide ajakohastamist ja täiendamist nagu on osutatud eespool, ELi õigusaktide jõustamise parandamist liikmesriikides ning lisaks Euroopa poolaasta raames tehtud edusammude jälgimisele ka sotsiaaldialoogi toetamist kõikjal ELis.

Siia alla kuulub ka **asjakohane rahaline toetus, mida antakse ELi fondide kaudu**, eelkõige Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide, programmi „Erasmus +“ ja muude asjaomaste programmide kaudu. Oma hiljutises teatises „Uus tänapäevane mitmeaastane finantsraamistik Euroopa Liidu jaoks, mis võimaldab tõhusalt saavutada tema prioriteete ka pärast 2020. aastat“¹⁷ taotles komisjon vahendeid ELi eelarvest, et täita Göteborgis toimunud sotsiaalvaldkonna tippkohtumisel juhtide antud lubadusi ja arendada edasi liidu sotsiaalmöödet, sealhulgas rakendada täielikult Euroopa sotsiaalõiguste sammast¹⁸. Komisjon rõhutas, et tööhõive võimaluste parandamiseks ja oskustega seotud probleemide, sealhulgas digioskutega seotud probleemide lahendamiseks on vaja piisavaid vahendeid. Üksikasjalikud ettepanekud 2020. aastale järgneva ELi mitmeaastase finantsraamistiku kohta on kavas esitada 2018. aasta kevadel.

4. Sotsiaalõiguste samba rakendamine riiklikul tasandil

Suurem osa Euroopa sotsiaalõiguste samba elluviimiseks vajalikke pädevusi ja vahendeid on kohalike, piirkondlike ja riikide ametiasutuste, aga ka sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna kätes. Kuigi ELil on tähtis roll liikmesriikide toetamisel, lasub vastutus sotsiaalõiguste samba rakendamise eest suures osas liikmesriikide ning eri tasandi valitsus- ja haldusasutuste õlgadel. Lisaks on Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisel otsustav roll kõigi tasandite sotsiaalpartneritel vastavalt nende sõltumatusele lepingute üle läbirääkimiste pidamisel ja lepingute sõlmimisel¹⁹. Riiklike töösuhete süsteemide mitmekesisuse ja sotsiaalpartnerite sõltumatuse austamist on Euroopa Liidu toimimise lepingus sõnaselgelt tunnustatud. Aastate jooksul on komisjon kutsunud liikmesriike üles

¹⁷ COM(2018) 98 final.

¹⁸ Komisjon rõhutas teatises: „Järgmises mitmeaastases finantsraamistikus tuleks olemasolevaid rahastamisvõimalusi ja meie poliitilisi prioriteete paremini kokku sobitada. Raamistikuga tuleks edasi arendada seni hästi toiminud lahendusi ja valmistuda ka tulevikuväljakutseteks. Kooskõlas Rooma deklaratsiooniga peaks eelarve kaudu olema võimalik edendada Euroopa turvalisust ja julgeolekut, Euroopa jõukust ja kestlikkust, Euroopa sotsiaalsust ning Euroopa tähtsuse suurenemist maailmapildis.“ Lisaks rõhutas komisjon veel: „ELi eelarve peab võimaldama täita Göteborgis toimunud sotsiaalvaldkonna tippkohtumisel juhtide antud lubadusi. See tähendab sotsiaalse mõõtte edasiarendamist, sealhulgas Euroopa sotsiaalõiguste samba täielikku rakendamist, ning noorte toetamist ja Euroopa kodanike liikuvuse edendamist.“

¹⁹ Hiljutine näide sotsiaalpartnerite tegevusest on see, et nad sõlmisid 8. märtsil 2017 aktiivsena vananemist ja põlvkondadevahelist lähenemisviisi käsitleva sõltumatu raamkokkuleppe. Näitena sotsiaalpartnerite kokkuleppest, mis on rakendatud ELi õiguses, võib nimetada nõukogu 23. jaanuari 2018. aasta direktiivi (EL) 2018/131, millega rakendatakse Euroopa Ühenduse Reederite Ühingu ja Euroopa Liidu Transporditöötajate Ametiühingute Liidu sõlmitud kokkulepet muuta direktiivi 2009/13/EÜ kooskõlas 2006. aasta meretöönormide konventsiooni 2014. aasta muudatustega, mille Rahvusvaheline Töökonverents kiitis heaks 11. juunil 2014.

andma tööhõive ja sotsiaalvaldkonnas sotsiaalpartneritele suuremat osakaalu, sest nende kaasamine aitab kasvatada vastutustunnet reformitulemuste eest. Euroopa sotsiaalõiguste samba ülesehitamisel ja rakendamisel on tähtis osa ka valitsusvälistel organisatsioonidel, eelkõige neil, kes pakuvad sotsiaalteenuseid.

Euroopa sotsiaalõiguste sammud väljendab olulisi põhimõtteid ja õigusi ning sisaldab suuniseid tõhusate tulemuste saavutamiseks tööhõive- ja sotsiaalvaldkonnas. Kuna kõigile sobivad ühesugused lahendused puuduvad, võetakse sotsiaalõiguste samba puhul arvesse liikmesriikide olukorda. Kuigi liikmesriigid seisavad sageli silmitsi ühiste väljakutsete ja sarnaste probleemidega, vajavad nad erinevaid lahendusi. See on tingitud riiklike süsteemide mitmekesisusest, erinevatest lähtepositsioonidest ja traditsioonidest ning liikmesriikide sotsiaal-majanduslikust olukorrast.

Praegune majandusruum annab kooskõlas Euroopa sotsiaalõiguste sambaga võimaluse edendada kaasavat majanduskasvu, ajakohastada ELi sotsiaalset turumajandust ja investeerida inimestesse. ELi majandus jätkab laienemist kiires tempos²⁰. Alates praeguse komisjoni ametiaja algusest 2014. aasta sügisel on loodud rohkem kui 9 miljonit lisatöökohta²¹. Töötuse määr langeb pidevalt ning on praegu madalaimal tasemel pärast 2008. aastat. ELis on 236,3 miljonit töötajat, mis on kõigi aegade suurim arv. Olenemata praeguse arengu tempost ja ulatusest, on ELis siiski veel 18 miljonit töötut, paljudes liikmesriikides on leibkondade sissetulekud ikka veel väiksemad kui 2008. aastal ja paljud sotsiaalsed probleemid (alates digivaldkonnast kuni elanikkonna vananemiseni) ei ole kuhugi kadunud. Suuri erinevusi on nii liikmesriigiti kui ka liikmesriikide sees.

Prioriteedid on paratamatult erinevad. Euroopa poolaasta on liikmesriikide jaoks võimalus teha edusamme sotsiaalõiguste samba rakendamisel ja anda neist edusammudest aru. Riike käsitlevates aruannetes, mis avaldati hiljuti Euroopa poolaasta 2018. aasta tsükli raames,²² on esitatud riigi tasandil tuvastatud probleemide olemus ja ulatus. Need probleemid vajavad lahendamist, et luua paremad töö- ja elutingimused, õiglasem ja paremini toimiv tööturg ning paremad haridus- ja koolitussüsteemid, varustada inimesed sobivate ja asjakohaste oskustega ning tagada nende kaasamine sotsiaalhoolekande süsteemidesse. Nii oskuste kui ka sotsiaalhoolekande süsteemide puhul peab olema tagatud nende kestlikkus ja piisavus. Riiklikes reformikavades, mida liikmesriikidelt aprillis oodatakse, peavad nad määratama kindlaks uued prioriteedid ja konkreetsed riikliku tasandi meetmed. Kõnealustele kavadele toetudes koostab komisjon 2018. aasta kevadel riigipõhised soovitusel. Samal ajal jätkab komisjon koostööd liikmesriikidega, tagamaks et ELi vahendeid kasutatakse eesmärgipäraselt struktuurireformide toetamiseks või inimestesse

²⁰ Vt: Euroopa Komisjoni 2018. aasta talvine majandusproгноos

(https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-forecasts/winter-2018-economic-forecast_en) ning majandus- ja sotsiaalarengu kvartaliaruanne (<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8063>).

²¹ Enamik uutest loodud lisatöökohtadest on nn kvaliteetsed töökohad. Alates 2014. aastast loodud uutest töökohtadest on 78 % alalised ja 88 % neist täistööajaga.

²² Teatis: struktuurireformide elluviimisel ning makromajandusliku tasakaalustamatuse ennetamisel ja korrigeerimisel tehtud edusammude hindamine (COM(2018) 120).

investeermiseks kooskõlas riike käsitlevates aruannetes ja riigipõhistes soovituses kindlaks määratud prioriteetidega.

5. Sotsiaalõiguste samba rakendamise järelevalve

Poliitika koordineerimise Euroopa poolaasta on asjakohane vahend edusammude jälgimiseks peamistes Euroopa sotsiaalõiguste sambaga seotud valdkondades. Euroopa poolaasta põhineb põhjalikul analüüsil, milles võetakse arvesse iga riigi olukorda, tunnistatakse probleemide mitmekesisust ja vajadust võtta prioriteetide seadmisel arvesse erinevaid lähtekohti ja eri riikides kättesaadavaid vahendeid. Euroopa poolaasta võimaldab struktureerida ühiseid jõupingutusi pikema aja jooksul, see põhineb põhjalikul dialoogil ja kogu aasta jooksul toimuval aruandlusel, mis on läbipaistev ja avatud kõigile osalejatele ning mida kasutatakse eelkõige liikmesriikide vastastikuste eksperdihinnangute ja võrdlusanalüüside struktureerimiseks. Tuginedes viimastel aastatel tehtud edusammudele Euroopa poolaasta sotsiaalse mõõtme tugevdamisel, alustas komisjon pärast Euroopa sotsiaalõiguste samba väljakuulutamist olemasolevate vahendite ja töömeetodite täiustamist, et need vastaksid sotsiaalõiguste samba põhimõtetele. See ei eelda põhjalikke muudatusi või uute vahendite loomist ega põhjusta liikmesriikidele täiendavat halduskoormust.

Selleks et sotsiaalõiguste samba mitmesugused põhimõtted oleksid põhjalikult hõlmatud ning oleks ülevaade kohapealsest järelevalvest ja rakendamisest, tuleks sisse seada üksikasjalikum valdkonnapõhine järelevalve. Konkreetsete küsimuste sügavuti uurimisel lähtutakse korrapäraselt ilmuvatest ELi väljaannetest, nagu iga-aastane ühine tööhõivearuanne ja tööhõive ja sotsiaalarengu aruanne. ELi valdkondlikele ametitele²³ tehakse ülesandeks kajastada aruannetes põhjalikumalt ameti vastutusalasse kuuluvaid põhimõtteid. ELi tasandi sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskonna organisatsioonid võivad seevastu otsustada keskenduda põhjalikumalt teatavate neile huvi pakkuvate põhimõtete kohaldamisele.

Euroopa poolaasta osana lisatakse kolm uut elementi, mis aitavad jälgida Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamist:

- ▶ **samba prioriteetide arvessevõtmine Euroopa poolaasta raames igal aastal koostatava üksikasjaliku aruande teemade valikul:** sotsiaalõiguste sambaga seotud põhimõtteid ja õigusi võetakse arvesse Euroopa poolaasta raames tehtud edusammude jälgimisel, võrdlemisel ja hindamisel. Lisaks koostatakse igal aastal mõne konkreetse teema üksikasjalik hinnang. Seda kohaldatakse eelkõige novembris avaldatava iga-aastase majanduskasvu analüüsi puhul, milles sätestatakse ELi tasandi majanduslikud ja sotsiaalsed prioriteedid, ning veebruaris-märtsis avaldatavate riike käsitlevate aruannete puhul, mille põhjal koostatakse seejärel riigipõhised suunised. Teemade valikul konsulteeritakse kõigi osalistega, eelkõige liikmesriike esindavate asjaomaste komiteedega.

²³ Euroopa Kutseõppe Arenduskeskus (Cedefop); Euroopa Elu- ja Töötingimuste Parandamise Fond (Eurofound); Euroopa Tööohutuse ja Töötervishoiu Agentuur (EU-OSHA); Euroopa Koolitusfond (ETF).

- ▶ **Tehnilise abi osutamine, võrdlusuuringute toetamine ja heade tavade vahetamine**
Euroopa poolaasta pakub foorumit dialoogi pidamiseks sidusrühmadega, kogemuste vahetamiseks ja liikmesriikide vastastikuse õppe tugevdamiseks, et toetada lähenemist parimate tulemuste saavutajatele. Asutused, mis tegelevad Euroopa poolaasta raames tööhõive ja sotsiaalpoliitika küsimustega, näiteks tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee, on juba alustanud poliitikameetmete võrdlusanalüüside koostamist. Oma teatises „Edasised sammud Euroopa majandus- ja rahaliidu loomise lõpuleviimiseks: tegevuskava“²⁴ tegi komisjon ettepaneku toetada nõukogu ja eurorühma tööd poliitikavaldkondade võrdlusanalüüside koostamisel. Lisaks Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide kaudu antavale rahalisele toetusele laiendas Euroopa Komisjoni struktuurireformi tugiteenistus kohandatud toetuste pakkumist institutsiooniliste, haldus- ja poliitiliste reformide teostamiseks²⁵.
- ▶ **Tulemuste hindamine ja jälgimine uue sotsiaalnäitajate tulemustabeli abil** Koos käesoleva ettepanekuga tutvustas komisjon uut sotsiaalnäitajate tulemustabelit. Selle eesmärk on aidata jälgida liikmesriikide saavutusi tööhõive- ja sotsiaalvaldkonnas lähtuvalt mitmesugustest sambaga seotud aspektidest. Tulemustabelit kasutati esimest korda 2018. aasta ühises tööhõivearuandes esitatud analüüside põhjalikumaks selgitamiseks ning riike käsitlevates 2018. aasta aruannetes esitatud analüüsid toetuvad tulemustabeli andmetele. Kuigi tulemustabel ei lõpeta Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamise järelevalvet käsitlevat arutelu, heidab see valgust kohalikule olukorrale, mis võimaldab riike ajas võrrelda. Tulemustabelit ja selle statistilist raamistikku on kavas liikmesriikide toel edasi arendada.

²⁴ COM(2017) 821 final.

²⁵ Struktuurireformi tugiteenistusega on alates 2015. aastast toetatud peaaegu 500 tehnilise abi projekti rakendamist. Sotsiaalvaldkonnas hõlmavad sellised projektid järgmist: i) garanteeritud miinimumsissetuleku rakendamine; ii) rändajate ja pagulaste integratsioonipoliitika väljatöötamine ning rakendamine; iii) puude hindamise süsteemi ja puudega inimestele mõeldud teenuste parandamine; iv) aktiivse tööturupoliitika kavandamise ja rakendamise parandamine; v) erihariduse reformi toetamine.

Tekstikast 2. ELi uus sotsiaalnäitajate tulemustabel²⁶

on võrdlusraamistik **edusammude jälgimiseks** sotsiaalse AAA-reitingu saavutamisel;

on aluseks üldise **olukorra parandamisel** ja **paremuse suunas ühtlustumisel** saavutatud edukate tulemuste **võrdlemisel**;

pakub võimalust **võrrelda** ELi saavutusi teatavates valdkondades muude **rahvusvaheliste osalejate** saavutustega;

evib olulist rolli Euroopa poolaasta raames tehtava töö tutvustamisel ning **andmete ja kvantitatiivse teabe** esitamisel;

on läbinud arutelud **komiteedes**, kellel on Euroopa poolaasta raames otsustav roll. Tulemustabelit kasutati esimest korda 2018. aasta **ühise tööhõivearuande** koostamisel ning 2019. aasta aruande tarbeks on kavas seda täiustada.

Sotsiaalvaldkonna tulemustabel sisaldab 35 sotsiaalset, haridus- ja tööhõivenäitajat (sh jaotus vanuse, soo ja haridustaseme kaupa), mis rühmitatakse kolmeks mõõtmeks ja 12 valdkonnaks.

Võrdsed võimalused ja juurdepääs tööturule

- ▶ Haridus, oskused ja elukestev õpe
- ▶ Soolise võrdõiguslikkuse tagamine tööturul
- ▶ Sissetulekute ebavõrdsus
- ▶ Suhtelise vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse määr
- ▶ Noored

Dünaamilised tööturud ja õiglased töötingimused

- ▶ Tööjõu struktuur (tööhõive ja töötuse määr)
- ▶ Tööturupoliitika
- ▶ Sissetulek ja palgad

Avalikud toetused, sotsiaalkaitse ja sotsiaalne kaasatus

- ▶ Avaliku poliitika mõju vaesuse vähendamisele
- ▶ Alusharidus ja lastehoid
- ▶ Tervishoid
- ▶ Digitaalne juurdepääs ja digioskused

6. Järeldused

Aastakümnete jooksul on Euroopa Liit aidanud suurendada jõukust ja sotsiaalset õiglust. Praegu on Euroopa üks kõige atraktiivsemaid paiku elamiseks kogu maailmas. Paraku on eelmise kümnendi majandus- ja sotsiaalkriis mõjutanud tuntavalt ühiskonna sotsiaalset struktuuri ja seadnud kahtluse alla meie sotsiaalse turumajanduse.

Euroopa on sulgenud kriiside peatüki – nüüd on aeg vaadata tulevikku, kohaneda kiiresti muutuvate oludega ja otsida lahendusi Euroopa ees seisvatele laiematele sotsiaal-majanduslikele probleemidele, et uuendada meie majandus- ja sotsiaalmudelit ning tagada nende kestlikkus.

Euroopa sotsiaalõiguste sammas aitab selgitada, mis on Euroopa jaoks tähtis. See hõlmab põhimõtteid ja õigusi, mis on olulised kodanikke ja ühiskonda toetava sotsiaalse arengu jaoks ning suunanäitajaks edasiste meetmete võtmisel.

²⁶ Lisateabe saamiseks sotsiaalnäitajate tulemustabeli kohta vt <https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/social-scoreboard/#>.

Göteborgis toimunud sotsiaalvaldkonna tippkohtumisel ELi juhtide võetud kohustused on osa laiemast tegevuskavast, mille eesmärk on kujundada 27 liikmesriigiga Euroopa Liidu tulevikku. Me kõik vastutame Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamise ja selle tulemuste jõudmise eest iga eurooplaseni. Valitsused, sotsiaalpartnerid ja valitsusvälised organisatsioonid, kohalikud, piirkondlikud ja Euroopa institutsioonid on valmis andma oma panuse ja võtnud kohustuse aidata kaasa selle eesmärgi saavutamisele.